

THANH NIÊN QUÂN ĐỘI HỌC TẬP VÀ LÀM THEO VĂN HÓA ỨNG XỬ CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

CHU XUÂN ĐẠI THẮNG (*)

Tóm tắt: Văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh bao gồm hệ thống các quan điểm về các giá trị, chuẩn mực phản ánh trí tuệ, bản lĩnh, nhân cách và thể hiện trình độ, chuẩn mực trong thái độ, hành vi của Người với chính bản thân mình, với người khác, với công việc và với thiên nhiên... Trong giai đoạn cách mạng hiện nay, những giá trị tinh thần vô giá đó cần tiếp tục được quán triệt, giáo dục để thanh niên Quân đội học tập và noi theo, đây cũng là một trong những phương thức quan trọng để xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, tiến lên hiện đại.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh; học tập và làm theo; thanh niên Quân đội; văn hóa ứng xử.

Abstract: The culture of conduct of President Ho Chi Minh encompasses a comprehensive system of values and standards that reflect his wisdom, courage, and character. It also demonstrates the level and norms of his attitudes and behaviors toward himself, others, work, and nature. In the current revolutionary era, these invaluable spiritual values need to be continuously internalized and taught to the youth in the military. This serves as a crucial approach to building a revolutionary, disciplined, elite, and modern Vietnam People's Army.

Keywords: President Ho Chi Minh; learning and following; military youth; culture of conduct.

Ngày nhận bài: 20/12/2024

Ngày biên tập: 09/5/2025

Ngày duyệt đăng: 19/5/2025

1. Nội dung cơ bản trong văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh

Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhà văn hóa kiệt xuất, danh nhân văn hóa thế giới; ở Người hội tụ đầy đủ những tinh hoa văn hóa của dân tộc và nhân loại, điển hình của nhân cách con người Việt Nam; và một trong những đặc trưng cơ bản văn hóa của Chủ tịch Hồ Chí Minh là văn hóa ứng xử. Trong cuộc đời hoạt động của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh làm cho mọi người có thể cảm nhận thấy đầy đủ cái đẹp của cuộc sống cũng như cái cao thượng của nhân cách con người; ai cũng có thể học được từ tấm gương văn hóa ứng xử ấy để trở thành người cách mạng và làm một công dân tốt. Văn hóa ứng xử Chủ tịch Hồ Chí Minh được biểu hiện toàn diện hết sức sâu sắc thông qua các mối quan hệ với bản thân, với người, với công việc và với thiên nhiên.

- *Ứng xử với bản thân:* Chủ tịch Hồ Chí Minh làm nhiều hơn nói, nói đi đôi với làm;

chỉ lặng lẽ kiên trì nêu gương, luôn trung với nước, hiếu với dân: “Cả đời tôi chỉ có một mục đích là phấn đấu cho quyền lợi của Tổ quốc và hạnh phúc của quốc dân. Những khi tôi phải ẩn nấp nơi núi non hoặc ra vào chốn tù tội, xông pha sự hiểm nghèo - là vì mục đích đó”⁽¹⁾. Khi trả lời các nhà báo nước ngoài, Người nhấn mạnh: “Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành”⁽²⁾. Đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh, làm việc gì, dù ở đâu, là người công nhân làm thuê để tìm đường cứu nước, hay khi trở thành chiến sĩ lỗi lạc trong phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, hay trên cương vị Chủ tịch Đảng, Chủ tịch nước thì điều mong muốn nhất ở Người đó là độc lập, tự do, hạnh phúc của dân tộc.

- *Ứng xử với người:* nhân cách lớn và cuộc đời vĩ đại của Người đã tạo nên lối ứng xử rất mẫu mực; chúng ta thấy được sự giản dị, tinh tế và khiêm nhường. Lúc sinh thời cũng như

(*) Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

khi chuẩn bị đi xa, ở Người vẫn là sự thanh đạm, thanh cao. Thái độ chân tình của Chủ tịch Hồ Chí Minh lan tỏa cho những ai được sống gần Người, được tiếp xúc với Người. Cùng với hình ảnh một lãnh tụ Hồ Chí Minh tận trung với nước - Anh hùng giải phóng dân tộc - là hình ảnh một nhân cách Hồ Chí Minh hết mực yêu thương con người. Tình thương yêu của Chủ tịch Hồ Chí Minh là vô cùng rộng lớn và dành cho tất cả mọi tầng lớp nhân dân, không có sự phân biệt đối xử. Người luôn nêu cao truyền thống kính già, yêu trẻ, tôn trọng phụ nữ, thể hiện một phong cách khiêm tốn, nhã nhặn, lịch thiệp của một nhân cách lớn. Với các cháu thiếu niên, nhi đồng, Người cũng luôn dành những tình cảm thương yêu, quý mến và chăm lo cho các cháu. Với bạn bè quốc tế, Người luôn ứng xử với tình cảm trong sáng, thủy chung, trước sau như một, như một người thân chân tình nhất.

- *Ứng xử với công việc:* Người thường xuyên nhắc nhở, yêu cầu cán bộ phải tự rèn luyện để có được lối ứng xử khoa học trong công việc; nói đi đôi với làm, tận tâm và đến nơi đến chốn trong công việc. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhất quán nguyên tắc “lời nói đi đôi với việc làm”. Trong bản *Di chúc*, Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện rất rõ quan điểm này: “Suốt đời tôi hết lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ cách mạng, phục vụ nhân dân. Nay dù phải từ biệt thế giới này, tôi không có điều gì phải hối hận, chỉ tiếc là tiếc rằng không được phục vụ lâu hơn nữa, nhiều hơn nữa”⁽³⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh còn có tác phong tập thể, dân chủ, gắn bó với tập thể, tôn trọng tập thể, phát huy sức mạnh của tập thể sẽ tránh được nhiều khuyết điểm, sai lầm. Người thường nói, không có một người nào có thể hiểu biết tất cả mọi thứ, làm nổi được tất cả mọi việc. Cách ứng xử với công việc của Người vừa mang tính nguyên tắc, khoa học vừa có tình nhân ái bao la.

- *Ứng xử với thiên nhiên:* đó là tình yêu thiên nhiên, chăm sóc, bảo vệ thiên nhiên, hòa đồng với vạn vật trong cuộc sống. Những năm tháng đi tìm đường cứu nước, dù phải làm đủ mọi nghề để kiếm sống và hoạt động cách mạng, Người vẫn tìm cách để đi thăm nhiều nơi, tìm hiểu tận mắt nhiều đất

Ảnh minh họa

nước, nhiều dân tộc. Trở về Tổ quốc, hoạt động ở núi rừng Việt Bắc, Người tìm cho mình thú vui cùng cảnh vật thiên nhiên, hòa đồng với thiên nhiên; sống chan hòa, gần gũi với thiên nhiên. Năm 1959, Chủ tịch Hồ Chí Minh phát động “Tết trồng cây”, thể hiện tình yêu thiên nhiên và cách ứng xử với thiên nhiên. Trong bản Di chúc thiêng liêng, Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Nên có kế hoạch trồng cây trên đồi. Ai đến thăm thì trồng một cây làm kỷ niệm. Trồng cây nào thì phải tốt cây ấy. Lâu ngày, cây nhiều thành rừng, sẽ tốt cho phong cảnh và lợi cho nông nghiệp”⁽⁴⁾. Với riêng mình, Người cho rằng: “Riêng phần tôi thì làm một cái nhà nho nhỏ, nơi có non xanh, nước biếc để câu cá, trồng hoa...”⁽⁵⁾. Cách ứng xử thân thiện, hòa mình với thiên nhiên và môi trường là một nét đẹp ở văn hóa của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

2. Thanh niên Quân đội học tập và làm theo văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh

Là một bộ phận quan trọng của thanh niên Việt Nam, thanh niên Quân đội có vị trí, vai trò hết sức quan trọng trong thực hiện các nhiệm vụ ở đơn vị cơ sở, góp phần vào thành công của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Với truyền thống 73 năm xây dựng và trưởng thành (ngày 08/02/1952 - 08/02/2025), thanh niên Quân đội đã góp phần xây dựng nên nét văn hóa ứng xử độc đáo - văn hóa ứng xử “Bộ đội Cụ Hồ”. Dưới sự quan tâm của Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng, của cấp ủy, chỉ huy, các tổ chức trong cơ quan, đơn vị toàn quân, đại đa số trong thanh niên Quân đội đã hình thành được động cơ, thái

độ, hành vi văn hóa ứng xử đúng đắn, giữ vững và phát huy tốt phẩm chất người quân nhân cách mạng trong thời đại mới.

Dù trong thời kỳ kháng chiến, kiến quốc trước kia, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc ngày nay đều cho thấy, thanh niên Quân đội luôn trung thành với mục tiêu, lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; kính trọng, gần gũi, gắn bó “máu thịt” với nhân dân, trong thực hiện nhiệm vụ quân sự quốc phòng luôn nêu cao tinh thần trách nhiệm không quản ngại khó khăn, sẵn sàng hy sinh vì độc lập, tự do, bình yên của Tổ quốc, vì hạnh phúc của Nhân dân.

Thanh niên Quân đội tích cực đóng góp sức mình vào sự nghiệp xây dựng cơ sở chính trị, tăng cường quốc phòng - an ninh, giúp nhân dân xóa đói, giảm nghèo, đến những nơi khó khăn, gian khổ nơi biên giới, hải đảo; xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại; tích cực huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu... với các phong trào như: “Phấn đấu xứng danh Bộ đội Cụ Hồ”, “Thanh niên giành 3 đỉnh cao quyết thắng”, “Thanh niên quân đội thi đua rèn đức, luyện tài, xung kích, sáng tạo, xứng danh Bộ đội Cụ Hồ”, “Thanh niên quân đội vươn tới những đỉnh cao”, “Thanh niên quân đội tiến quân vào khoa học và công nghệ”, “Thanh niên quân đội rèn đức, luyện tài, xung kích, sáng tạo, quyết thắng”... Nhìn chung, từ nhận thức đến thái độ, hành vi văn hóa ứng xử của thanh niên Quân đội đã có những chuyển biến tích cực, luôn phát huy và lan tỏa phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ” trong xã hội.

Hiện nay, các thế lực thù địch luôn ráo riết chống phá cách mạng, chống phá Quân đội ta một cách quyết liệt thông qua chiến lược “diễn biến hòa bình” trên nhiều lĩnh vực, trong đó có lĩnh vực văn hóa - tinh thần; những nội dung văn hóa xấu độc được truyền bá qua nhiều kênh trên các nền tảng mạng xã hội đã ảnh hưởng không nhỏ đến suy nghĩ, lối sống, cách ứng xử của thanh niên Quân đội. Sự biến đổi về kinh tế - xã hội, mặt trái của kinh tế thị trường, đồng thời kéo theo sự gia tăng của các tệ nạn xã hội, sự suy thoái về văn hóa, đạo đức, lối sống

của một bộ phận cán bộ, đảng viên đã ảnh hưởng không nhỏ đến tâm tư, tình cảm, tới quan niệm giá trị và phương thức tiếp nhận văn hóa của mỗi cá nhân, cách ứng xử của thanh niên Quân đội.

Thời gian qua, đã xuất hiện những biểu hiện văn hóa ứng xử lệch chuẩn ở một số thanh niên Quân đội có tư tưởng chỉ quan tâm đến hưởng thụ, có suy nghĩ chỉ thực hiện nghĩa vụ quân sự cho xong nên thỏa mãn, dừng lại, phần đầu cầm chừng, ngại rèn luyện; vẫn còn hiện tượng thanh niên Quân đội ứng xử với bản thân một cách tiêu cực, có trường hợp bi quan. Trong ứng xử với mọi người, một bộ phận thanh niên chưa có thái độ sống hòa đồng, chưa thể hiện rõ tình thương yêu, giúp đỡ đồng chí, đồng đội; chưa tích cực trong thực hiện nhiệm vụ, chưa dám dấn thân vào những công việc khó, còn ngại khổ, có trường hợp vi phạm pháp luật, kỷ luật Quân đội, thực hiện không nghiêm các quy định của đơn vị. Vì vậy, để phát huy kết quả đạt được, khắc phục những hạn chế đã chỉ ra, đồng thời đẩy mạnh việc học tập và làm theo văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong thanh niên Quân đội, cần tập trung làm tốt những nội dung sau:

Một là, thanh niên Quân đội cần đề cao việc tu dưỡng, rèn luyện bản thân, có thái độ ứng xử phù hợp, tinh thần cầu tiến, ham học hỏi, tìm tòi, sáng tạo.

Mỗi thanh niên Quân đội cần chủ động nâng cao nhận thức về nội dung, giá trị văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh qua các phương tiện thông tin đại chúng như sách, báo chí, mạng internet, thông tin trên hệ thống truyền thanh, truyền hình; chủ động học hỏi kinh nghiệm qua các tấm gương người tốt việc tốt, những điển hình tiên tiến trong đơn vị cũng như ngoài xã hội. Đồng thời, luôn tự phê bình và phê bình để tiến bộ; phải chú trọng việc rèn luyện phẩm chất đạo đức, lối sống để có một “lối sống đẹp”, thực hiện tốt các chuẩn mực đạo đức cách mạng: trung với Đảng, trung với nước, hiếu với dân; yêu thương con người; cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; tinh thần quốc tế trong sáng. Đối với mỗi thanh niên Quân đội, việc tu dưỡng, rèn luyện phải được thực hiện

mọi lúc, mọi nơi trong học tập, sinh hoạt, công tác, trong mọi mối quan hệ; phải có ý thức rèn luyện cho mình những phẩm chất tốt đẹp của con người mới, luôn giữ thái độ “coi khinh sự xa hoa, tinh thần yêu lao động, đời tư trong sáng, nếp sống giản dị” và “ít lòng ham muốn về vật chất”.

Hai là, chú trọng nâng cao văn hóa ứng xử với mọi người.

Văn hóa ứng xử của thanh niên Quân đội là các mối quan hệ với đồng chí, đồng đội, cấp trên, cấp dưới trong cơ quan, đơn vị và với gia đình, bạn bè. Trong mối quan hệ với đồng chí, đồng đội: phải luôn có ý thức tôn trọng, yêu thương, đoàn kết, chia sẻ giúp đỡ nhau; chấp hành nghiêm các điều lệnh, điều lệ của Quân đội trong giải quyết các mối quan hệ. Với cán bộ, cấp trên là những người không chỉ quản lý, truyền thụ kiến thức mà quan trọng hơn còn truyền thụ cho thanh niên lối sống phù hợp với chuẩn mực của dân tộc và xã hội; do đó, bản thân mỗi thanh niên Quân đội phải có thái độ “tôn sư trọng đạo”, phải tôn trọng cấp trên, đồng đội. Trong ứng xử với những người trong gia đình, cần tôn trọng, thương yêu, gần gũi và chia sẻ... Trong ứng xử với Nhân dân phải kính trọng người lớn tuổi, tôn trọng phụ nữ, yêu thương trẻ em, thực hiện học dân, hiểu dân, gần dân, gần bó mật thiết với Nhân dân, phát huy quyền làm chủ của Nhân dân.

Ba là, quán triệt và thực hiện tốt tinh thần “dĩ công vi thượng” trong ứng xử với công việc.

Thanh niên Quân đội cần phấn đấu, nỗ lực không ngừng, hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ mà Đảng, Nhà nước, Nhân dân giao phó. Luôn đi đầu, xung kích trong mọi công việc, nhất là những việc khó, luôn có tinh thần: “Dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới, sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách và dám hành động vì lợi ích chung”⁽⁶⁾. Luôn tích cực trong thực hiện nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu, xây dựng nền nếp chính quy; chấp hành nghiêm pháp luật, kỷ luật Quân đội; tích cực lao động sản xuất. Bên cạnh đó, thanh niên Quân đội phải luôn nêu cao tinh thần cảnh giác cách mạng, đấu tranh với những âm mưu, thủ

đoạn chống phá của các thế lực thù địch, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng; phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực; đặt lợi ích của Tổ quốc, Nhân dân, của Đảng, Quân đội lên trước hết, trên hết; việc gì có lợi cho dân thì hết sức làm, việc gì có hại cho dân thì hết sức tránh.

Bốn là, ứng xử đúng đắn, hài hòa, có trách nhiệm với thiên nhiên và môi trường sống.

Thanh niên Quân đội phải có ý thức, trách nhiệm trong bảo quản, giữ gìn cơ sở vật chất, vũ khí trang bị, không được để mất mát, hư hỏng, thực hành tiết kiệm của công, không lãng phí công sức, tài sản của Nhà nước, của Nhân dân; luôn có ý thức xây dựng, bảo vệ, chăm sóc cảnh quan môi trường; thường xuyên dọn vệ sinh, củng cố doanh trại chính quy, xanh, sạch, đẹp; thực hiện tốt việc phân loại, xử lý rác thải. Tham gia có hiệu quả việc xây dựng thao trường bãi tập, nhà ở, nhà ăn, khuôn viên doanh trại, nhà bếp, khu vệ sinh, tắm giặt, ao hồ, chuồng trại chăn nuôi... không để gây ô nhiễm môi trường, không phát sinh dịch bệnh. Tích cực tham gia các hoạt động thân thiện với môi trường do các tổ chức, đoàn thể trong và ngoài quân đội phát động; chống biến đổi khí hậu, ứng phó với các sự cố môi trường, phòng chống thiên tai, thảm họa.

Học tập và làm theo văn hóa ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong thanh niên Quân đội hiện nay cần được thực hiện một cách thống nhất, đồng bộ, chặt chẽ ở mọi cơ quan, đơn vị trong toàn quân. Đây cũng là trách nhiệm của mọi tổ chức, lực lượng trong cơ quan, đơn vị nhưng trách nhiệm chính thuộc về thanh niên, để thanh niên Quân đội mãi xứng danh “Bộ đội Cụ Hồ”./.

Ghi chú:

(1),(2),(5) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 4, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.246, tr.187, tr.187.

(3), (4) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 15, sđd, tr.615, tr.613.

(6) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.187.